

Acésta fóia ese cate 3 cóle pe luna si costa 2 florini v. a. pentru membrii asociatiunei, éra pentru nemembrii 3 fr. Pentru strainatate 1 galbenu cu porto postei.

TRANSILVANI'A.

Abonamentul se face numai pe cate 1 anu intregu. Se abonédia la Comitetulu asociatiunei in Sibiiu, séu prin posta séu prin domni colectorii.

Fóia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

Nr. 7.

Brasiovu 1. Aprile 1874.

Anulu VII.

Sumariu: Anarchi'a si corruptiunea pressei nemtiesci. Press'a magiara. Press'a daco-romana. (Fine.) — Propagarea de ura nationale prin B. Orbán. (Urmare.) — Colectiune de diplome istorice transilvane. (Urmare.) — Exemple de limb'a si terminologi'a militaria. (Urmare.) — Bibliografia.

Anarchi'a si corruptiunea pressei nemtiesci. Press'a magiara. Press'a daco-romana.

(Fine.)

Póte fi vorb'a la daco-romani despre corruptiunea pressei lor prin vreunulu dein factorii finantiari séu gubernementali susu enumerati? Acela care ar sustienca si afirma una infiamia cá acésta, ar si lua obligatiunea asupra'si, de a produce pentru fia-care diariu incriminatu probe juridice convingatórie, éra celu ce nu produce probe, si totusi flecaresce, acela este unu calumniatoriu dominatu de diabolic'a passiuone de a innegrí renumele bunu alu altuia si a'lu nullifica in opiniunea publica, ce suferé a fi sedusa si adessea pacalita prin calumniatori si spioni. Dara cine se si simtia necessitatea de a se adresa in timpurile nóstre la vreunu diariu romanescu, fia acela ori-care, chiaru si dein capital'a Bucuresci, pentru cá se'i recomande pe consortiulu de actionari, cutare inprumutu de statu, cutare comerciu transmarrinu, cale ferata si altele cá acestea, candu tóta lumea scie, cá daco-romanii inca n'au de locu bursa, cá ei nu jóca la nici-una dein bursele europene, si in fine, cá nici-unu finantiariu, bursariu, speculantu dein tierile europene, nu citeste nici unu diariu romanescu, ba nici nu scie déca existu séu nu, la dacoromani diarie. Dara chiaru guberniele si diplomatii straini, au pusu si mai punu pàna in dio'a de astadi asiá de pucinu pondu pe diaristic'a dacoromaniloru, in càtu mituirea ei cu bani o aru tienea de adevérata risipa, de aruncarea baniloru pe feréstra, fóra nici-unu scopu. Fia-care ministru de externe séu de interne si fia-care diplomatu póte se affe dela directiunile respective ale posteloru, la ori-ce tempu, numerulu abonatiloru fia-carui diariu politicu romanescu, cumu si dupa adrese, classile de ómeni carii le citestu. Voru affa unu singuru diariu romanescu politicu cu 1500 pàna la 2000 de abonati, de aci incolo tóte celelalte au dela càte 400 pàna celu multu 1200. Apoi ministrii si diplomatii despretiuescu asemenea saracii de diarie, pe care cei potenti ai lumei si plutocratii nu le citestu, precumu nu citeste nici pe cele magiare, polonesci, grecesci, croatice, boheme, ba nici pe cele rusesci si turcesci. Asia dara chiaru

cand u s'ar affa vreunu daco-romanu, carele se voliesca a'si vende pén'a sa la vreunu finantiariu, séu la vreunu diplomatu, ori ministru strainu, nu'i dà nimeni nimicu pe ea, cá nu 'i póte fi de nici unu folosu. La noi inca nici nu existe acea specie de opiniune publica, desvoltata, luminata, intensa preste sute de mii si milióne de locuitori carii, dupa informatiunile ce li s'aru da prin pressa, se fia in stare de a'si formula ei insii vreo programa, si de a'si manifesta voli'a loru determinata. Chiaru publiculu magiaru care 'si tieue nasulu asia susu, in asemenea casuri devene jocar'ia in manile prefectiloru, viceprefectiloru (vicespani), a subprefectiloru, séu cumu le dicu ei, cu terminu fórté caracteristicu, szolgabiró, adeca jude alu sierbiloru.

Asia dara, ori-cine ar vorbí despre corruptiunea pressei romanesci cu mii si dieci de mii, in sensulu indigitatu de c. Lonyai, séu cá 'iar placea se se faca de risu inaintea ómeniloru pricepetori, séu cá ar fi unu calumniatoriu miserabile.

Déca inse corruptiunea immoralé si tradatória nu incape, cu atátu mai multu ne este permistu a vorbí despre subventiunile diarielor nóstre, si credemu cá este necessariu a sta pucintelu la expressiunea acésta, pentru cá se ne intielegemu in termini si in definitiunea loru.

Diece patrioti, séu si una suta de membrii ai cutarei partite, se aduna la unu locu si se intréba unii pe alii:

Suntemu noi toti de aceleasi opiniuni in materi'a, in cestiunea cutare?

Respunsu unanimu: Suntemu.

Dara cumu se le manifestamu la lumé si se ne castigamu adherenti?

Respunsu: Prin publicitate; se fundamu unu diariu, care se éssa de (atâtea) ori pe septemana.

— Càtu va costa?

— Atâtea mii, séu dieci de mii pe anu.

— Nu vomu avea atáti abonati, pentru cá se copere tóte spesele, vomu remanea in deficitu.

— Acelu deficitu ilu vomu copérí prin subventiune, pe care o vomu scóte dein pungile nóstre in cutare proportiune.

— Fórté bene; dara ne lipsescu redactorii si colaboratorii.

— Vomu cauta totu dein partit'a n'ost'ra, ómeni cu instructiune de ajunsu; ageri de péna si determinati a suferi alaturea cu noi pentru caus'a n'ost'ra; ii vomu remunera bene, pentru cá se nu le lipsésca nimicu, se se póta devota numai acestei cause. —

Séu, se aduna una alta céta de patrioti si isi dicu: „Poporulu care vorbesce limb'a n'ost'ra, este persecutatu, inpilatu si caluminatu dein ura nationale, dein egoismu, de frica, cá nu cumuva se se desvólte, cultive si se ajunga la libertate. Dati se adunamu unu fondu mare de bani, dein alu carui venitu una parte se o dedicamu pentru unu diariu nationale in sensulu celu mai nobile alu cuventului. Ii vomu da subventiune pe atáta, pre cátu nu se va ajunge cu venitul delá abonati, alu caroru numeru va cresce fórté incetu, pentrucá acestu poporu a fostu si mai este inca tienutu intru nescientia, dein care causa elu inca nu simte necesitatea lecturii; intunecatu si tempitu prin lantiurile sierbitutei, elu nu a invetiatu a medita despre sórtea sa cea miserabile, la care au ajunsu. Asia dara, pâna se spargemu prin acestu intunerecu egipténu, pâna se incaldiesci atátea milli'one de ánime, alu caroru pulsu bate asia incetu si este atátu de rece, vomu sacrificá, dandu subventiune, inse numai la parere dein pungile n'ost're, pentrucá déca ne vomu int'reba mai de aprópe in conscientia, apoi la celi mai multi deint're noi, ceea ce avemu in bunuri materiali, ne vene in pungi dein sudórea poporului, de si nu totu-deauna immediatu, ci prin canale diverse.“

Altii éra'si s'au convorbitu si au fundatu diarie politice de colóre confessionale, totu cu subventiune, ce li se dá delá archierei si delá alti membrii ai clerului.

Ceea ce facu partitele politice, nationali, confessionali, imita si guberniale, mai alesu cele constitutionali si parlamentarie, adeca de a funda diarie subventionate, care se sustiena si se ápere, nu atátu pe guberniu, cátu mai virtosu doctrinele si opiniunile politice ale maioritatiei parlamentarie, dein care a emanatu guberniulu. Toti politicii cei mai luminati au recunoscutu ministerieloru dreptulu acesta, carele nu este decátu unu dreptu de reciprocitate intre diversele partite ale unui statu. Ceea ce au disputatu politicii, a fostu numai dreptulu, pe care 'si arróga maioritatile de a'si vota pentru se-ne pe fia-care anu asia numite fonduri de dispositiune dein thesaurulu publicu alu statului, de unde apoi se dau subventiuni diarielor gubernementali. Ací s'a disu maioritatiloru: Spre scopulu acesta nimicu dein veniturile statului; ci déca ve place se aveti organe proprie de publicitate, asia numite oficióse, dati-le subventiuni delá voi, precumu dau si alte partite dein averea loru.*) Dara acésta disputa inca totu mai

*) Acésta inse nu se póte applica sub nici-unu cuventu la asia numitulu Monitoriu oficiale. Acesta este si remane organu mai multu alu statului decátu alu guberniului; in elu se

decurge in t'ota Europ'a, noi inse trecemu preste ea la loculú acesta. Pentru noi se fia de ajunsu a constata, cá subventiunile de bani care se dau mai multoru diarie prin cei ce voliescu a le sustiené in interessulu loru, nu coprendu in se-nesi nimicu immoral, ba dein contra, obvenu adesea casuri, in care subventiunea se dá cu scopu de a salva chiaru doctrine morali, unde ea semnifica totu atáta, cá si cumu ai infientia dein banii tei sc'ola, baserica, asila de nascere, spitale, orfanotrofie etc., póte si inmiitu mai multu, in casuri candu se lucra pentru salvarea unui poporu aservitu, pentru scaparea tierii de subjugare stráina, pentru evitarea de belluri civili, asiadiarea libertatiloru publice pe temelii solide si durabili.

In acestu sensu mai multe diarie romanesci politice au trasu si unele mai tragu pâna in dio'a de astadi subventiuni, pe care numai reutatea séu stupiditatea le va judeca de immorali. Precumu la magari, asia si la romani, sunt pucine acelea diarie politice si in genere folie periodice, care se fia in stare de a se sustiené numai dein veniturile câte le intra delá abonati. Nu subventiunile, ci cu totul altele sunt pedecele, cu care lupta diaristic'a romana, si morburile, de care suferé ea.

Pentru cá unu diariu se póta fi sustienutu numai cu spesele care intra dein banii de prenumeratione, se ceru câteva conditiuni, pe care nu este preausioru a le implini. Asia intre altele se presupune, cá int'reprenditorii, redactorii, editorii cunoscu perfectu, atátu facultatile materiale, cátu si pe cele spiritali, séu adeca gradulu culturai publicului, cátra care voliescu a se adresa. Cátra unu publicu ce abia acumu invétia a citi, este cineva cátu se póte de crutiatoriu, nu alérge câte unu miliariu de locu inaintea lui; déca nu vrea cá publiculu se'lu pérda dein vedere. Redactiunea cauta cá se afle totu-deauna lipsele cele mai neamanabili ale lectoriloru sei. Cestiuni politice mari nu le tractédia cá cunoscute, ci dein contra, ea presupune, cá partea cea mai mare a lectoriloru sei aude acumu antai'a óra despre asemenea lucruri. Cu diarie séu inemice, séu tradatórie, séu si numai torturate de mancarimea de a se certa, nu'si prea face de lucru, dara vetamarea de honóre personale si cu atátu mai multu nationale, nu o suferé cu nici-unu pretiu dein lume, in asemenea casuri dá publicului seu exemplu de modulu cumu se castiga satisfactiune.

Limb'a in care se serie diariulu seu, este totu-deauna alésa, demna, si totusi curgatória usioru, constructiuni netede, perióde mai multu simple, nu incurcate cu incise dese; mai in scurtru, dein diariu dispare acea limba scrisa cá de claca, cá in bajocura,

continua óresi-cumu Annalile tierii. Monitoriulu oficiale trebe se se publice in t'ote ingregiurarile pe spesele statului, si inca sub una redactiune, care se scia sustiené demnitatea statului, a poporului, a regimului (capulu statului) si a guberniului (ministeriulu).

că si cumu ar traduce scolarii tertiani ori quartani dein vreunu classicu latinu, pe care'lu intielegu abia pe diumetate, ceea ce se intempla mai alesu in casuri, candu redactorii si colaboratorii sunt distrasi in alte moduri, prin functiuni si diverse vocatiuni ale vietiei. Asia una parte considerabile a labórei remane pe sufletulu unoru junisiori. Acésta nu merge. Minerv'a este severa in disciplin'a sa, ea nu suferé diversiuni de ácestea, ci le pedepseste aspru, intr'unu modu séu in altulu. Unu diariu carele vrea se fia bunu in adeveru, de va esí numai de 2 ori pe se-temana si numai cu textu càtu au de ex. diariile romanesci dein Pesteá, séu Romanulu dein Bucuresci, cere dela redactoriu sacrificiu de cea mai mare parte a tempului seu. Redactiunea perde tempu si mai multu in casuri, candu mai are a face cu articlii si correspondentie scrise in limba si stilu atátu de miserabile, in càtu séu este necessitatu a'si perde órele scumpe citindu-le numai pentru cá se le arunce apoi in cosiulu cu maculature, séu déca afla in ele sim-bure, se le dea unu altu vestmentu, adeca se le scria densulu de nou.

Una dein conditiunile cardinali pentru existenti'a si inffiorirea unui diariu liberu, independente, este pre-totindeni, inca si sub absolutismu, independenti'a personale a redactoriului séu redactoriloru. Este imposibile, cá de ex. unu functionariu care 'si trage salariulu seu dela statu, càtra care este legatu si cu juramentu, se redacte intru tóta libertatea unu diariu independente. Totu asia nu se póte, cá de ex. unu professoru dela institutetele de invetiamentu ale statulu se se misce in calitatea sa de redactoriu alu unui diariu liberu, dupa cumu ar volí elu, séu-mai bene, precumu aru cere interesele vitali ale publiculu pentru care scrie. Nici chiaru professorii dela scótele confessionali nu potu corespunde vocatiunei unui redactoriu independente; celu pucinu, aici in Transilvani'a si in Ungari'a fórté anevoia. Se punemu cà acelu professoriu pentru persón'a sa nu e nici-decumu bigottu, ci dein contra, omu care stà la inaltimea unde stau alti barbati de eruditieune européna; lui inse in positiunea sa nu'i este permissu, necumu se faca opositiune, dara nici macaru se fia tolerante. Avemu summe de exemple in materi'a acésta. Existe porunci archieresci, prin care professoriloru si docentiloru se interdice strinsu chiaru corespondenti'a cu vreunu diariu, si cu atátu mai virtosu cu diarie ce nu placu prea santiéi sale. In Novembre 1852 s'a interdisu repausatulu Gavriilu Munteanu colaborarea la Gazet'a Transilvaniei cá dein chiaru seninu, si bietulu, carele inca fusese spoliatu in an. 1849 de avere (preste 3 mii florini m. c.) in Sibiiu, a trebuitu se renuntie totu-odata la modestulu honorariu ce tragea cá colaborariu. In Augustu 1873 professoriloru si directoriloru dela scótele romano-catholice dein Transilvani'a li s'a pusu alternativ'a cathogorica, cá aceia carii lucra la diarie, séu se incete la momentu, séu se'si dea dimissiunea dein professura. Unulu dein-

tre professorii dela gimnasiulu rom. catholicu dein Brasiovu, care luase asupra'si redactiunea diariului „Nemere,” a fostu dimissu dein functiunea sa. Unde póte fi intre asemenea conjuncturi vorba de independentia! Chiaru si protestantii sunt in acestu punctu destulu de intoleranti.

Ce e dreptu, inspectorii supremi ai scóteloru confessionali au aci unu cuventu alu evangheliei: Nimeni nu póte sierbí in acelasu tempu la duoi domni. Explicatiunile ulterioére inca nu lipsescu. Diversele specialitati de scientia ceru in secolulu nostru studiu intensu, inaintare cu tempulu; órele de prelectiuni sunt fatigatórie; conferentiele, correcturele labórei scripturistice a teneriloru sunt éراسi fatigante rapitórie de multe óre ale dilei; unde mai remane unui profesoriu tempu, de a se ocupa si cu cestiuni politice de ale dilei, nu cá dilettantu, ci cá de professiune; pentru cà in dilele nóstre nu este permissu la nimeni pe lame, a tracta cestiuni politice, adessea de viétia de mórté, numai cá politicastrii de cafenele si de berarii; politic'a nu este musica de strate, ci este scienti'a cea mai grea dein tóte scientiele, care confisca cumu amu dice, pentru se-nesi, tóte poterile mentei si ale spiritulu.

Inspectorii supremi mai adaogu inca si argumentulu atensu mai susu, mai alesu déca aceia sunt si prelati. Ei adeca pretendu, cá unu diariu politicu redactatu de professori subordinati loru, se stea intre tóte inpregiurarile in modu exclusivu la porunca, la servitiu, pentru confessiunea propria, si se lovésca in altele, precumu vedemu in adeveru, cà se mai intempla ici colea. Unu diariu inse, care nu voliesce se ia indesiertu titulu de diariu politicu, independente, nici cà se póte cugeta, déca redactiunea lui nu va fi emancipata dein capulu loculu, perfectu si pentru totu-deauna, de ori-ce influentia a rivalitatiloru si cumu dicu francii, a velleitatiloru confessionali. Nicairi procedur'a strinsu obiectiva nu este asia necessaria cá pe terrenulu acesta. De aci incolo, cei cu musc'a pe nasu ori pe caciula, védia cu cine'si voru inpartí certele; dara diariulu politicu si independente se nu le deschida terrenu de cérta nici pe unu minutu.

Unu diaristu si anume redactoriulu unui diariu politicu trebue se fia independente inca si dein alte puncte de vedere, care sunt: Vocatiunea simtita in peptu, séu cumu aru dice poetii, Vena politica, fóra care nu face nimicu, ci strica totu; apoi acea vocatiune ajutata in totu tempulu atátu cu scientie theoretice si anume juridice, de statu, de economi'a politica si nationale, historice si geographice dein toti seculii, càtu si cu experientia intensa, adunata dein tieri mai multe si dein tóte classile societatiei omenesci; cunoscintia de ajunsu celu pucinu de patru pàna in cincii limbi; in fine, patientia de feru, precumu nu se mai cere la nici-una dein vocatiunile

omenesci, nici chiaru la cea militaria.*) Mai este inca de doritu, cá unu diaristu se fia servitu cãtiva ani la statu, sãu la vreunu municipiu, ori se fia fostu advocatu sãu notariu publicu, pentru cá se aiba cu noscintie practice, inca si dein ramurile cele mai prosaice ale vietiei omenesci. Mai in scurtu, s'au trecut acelea tempuri, candu natiunea nãstra isi luã pe diaristii sei deintre dascalii dela s. Sava, deintre clericii dela Blasiu si mai tardiu dela Oradea, Aradu, Sibiu. Acãsta s'a intemplat in tempuri de lipsa extrema; in conditiuni de servitute barbara, sub care gemea natiunea, pre candu se cerea, cá cineva, fia ori-cine, ori de unde, se fia sacrificatu totului, se fia infiptu pe cruce. Altele sunt astadi lipsele natiunei nãstre si altu venitoriu o astãpta. Dara apoi si natiunea se'si remuneredie cu totulu altu-mentrea pe publicistii sei, de cumu 'ia remuneratu ea pãna acuma. —

Propagarea de ura nationale prin B. Orbán.

(Urmare.)

In adeveru cà acestu planu secuiescu ar fi minunatu, dãca elu nu ar fi atãtu de nebunescu si desperatu.

In cãtu pentru cei 9500 romani dela Brasiovu, se scia Orbán, cà dandu'i mai alesu de bulgari, nu le-a facutu vreunu complimentu, cu care se'i castige in favorea secuiloru, si infratirea la care aspira elu, se pãte preface usioru in fumu si cãtia. Precumu in acestu imperiu, asia si in Romani'a si in Turci'a europãna, popãrale conlocuitorie sãu invecinate de atãti seculi, si-au formatu de multu opiniunile loru unele despre altele. Asia, precumu de ex. in Transilvani'a secuii trecu chiaru in ochii magiariloru de poporulu celu mai batutu la capu, sãu pe limb'a de totu prosaica, de celu mai prostu, mai naucu, de unde a venitu epithetele de „buta székely, gobé,” intocma si in Romani'a bulgarii trecu de ómenii cei mai grei de capu, carii pricepu lucrurile fãrte anevoa si committu multime de fapte, de care committeta odeniãra abderitii dein Abdera, svabii dein Germani'a, adeca facu lucruri totu pe dosu, de a indaratele. De aici multimea de anecdote curiãse despre bulgari, intocma cá si sutele de anecdote bajocuritãrie, care se afla la magiari despre secu. In Romani'a cerculãdia si una sententia camu grosolana, dara nu avemu ce'i face; ea este acilea, suna asia: Greculu este mai desteptu cá toti: romanulu e mai prostu decãtu greculu; bulgarulu e mai prostu si decãtu romanulu. Alta varianta: Greculu pãte insiela pe ori-cine; romanulu pãte insiela numai pe bulgaru.

*) Ego nec studium sine divite vena, nec rude quid prosit ingenium video. Alterius sic altera poscit opem res et conjurat amice. . . Se pãte dice cu Horatiu despre politici, intocma precumu a disu elu despre adeveratii poeti.

Una differentia essentiala s'a formatu in opiuniunea popãraloru despre secu si bulgari. Secuii trecu de ómeni crunti, setosi de sange, resbunatori, rapitori si fãrte brutali. Bulgarii dein contra, sunt recunoscuti de ómeni laboriosi, iubitori de pace si incungiuratori de certe, de alta parte inse inchisi in se-ne; fãrte prepuitori; camu asia, cumu sunt sasii si multi romani locuitori in aceeasi comuna cu sasii, carii adeca vedu in totu omulu cãte unu insielatoriu nascutu si crescutu, dein care causa adeverata amicitia la ei este neauditu de rara, in cãtu chiaru cuventului amicu sãu prietenu, se dà unu intielesu recunoscutu la alte popãra.

Dein tãte acestea se vede curatu, cà methodulu lui Orbán et Comp. de a face propaganda nationale printre romani, este dein cele mai nefericite, este abderiticu, sãu adeca secuiescu. Numai unu abderitu si numai unu secuulu pãte vorbi asia: Mei boileru, magariloru, cailoru, lipsiti de facultatile omenesci, veniti incãce, cá se facemu noi ómeni dein voi, si se ne infratimu cu voi.

Este prea aprãpe de mentea omului, cà Orbán prin infratire intielege incalecare cá pe cai, si injugare cá a boileru; dara tocma elu trebuca se scianesmentitu, cà sub aceste conditiuni inca si umbra de infratire este absolutu impossibilu.

Se trecemu inainte.

La pag. 31 voliendu a descrie inceputulu bellului civile dein an. 1848 si vorbindu despre armare, incurca érasu multime de neadeveruri, intre care este si acela, cà romanii in acea epoca nu aru fi inpumnatu armele dein propriulu loru indemnu, ci numai irritati si fanatisati de sasi. Nimicu pe lume mai falsu decãtu acãsta presupunere. Tocma dein contra, sasii dein Brasiovu au portatu cocarda tricolora ungrãscã pãna càtra Augustu, adeca pãna ce au vedutu cà secuii totu nu'i voru crutia, ori-cãtu li se voru caciuli loru sasii. Atunci apoi au apucatu si ei flamur'a négra-galbina si pe cea nationale a loru rosiã-veneta. Deintre romanii brasioveni numai vreo patru insi seraci de mente, au adusu dela Clusiu cocarde ungrãscã, pe care le cumparara cu ocaziunea proclamarei de Uniune sãu mãrte; mai tardiu inse au trebuitu se le arunce.

Totu la pag. 31 Orbán numesce de nou pe romani, „poporu selbatecu (félmiveletlen és vad oláh-ság).“

La pag. 125: „Romanimea retienuta dela predatiuni si omoruri, nu si-a potutu reinfrena instinctulu de selbatacã firãscã (természetes vad ösztönét).

Amu dis'o de multe-ori in vietãia nãstra, cà se ferãscã Ddiu pe romani, cá se'si schimbe vreodata, chiaru acãsta asia numita „selbatecã“ actuale a loru, necumu cu „civilisatiunea“ secuiescã sãu cu cea de pe pustele Ungariei, adeca cu cea mai selbatica si barbara, dara nici chiaru cu civilisatiunea magiariloru de pe la orasielã curatu magiare, cà-ci acãsta ar fi adeverat'a nãstra perire. Cu cãtu unu romanu

șea, că se dicem asiatică, mai multă de în natură un-
gurească asiatică în caracterul său, cu atât el de-
vine mai antipatic, mai nesuferit și chiar de
compatibilitate în ochii popoarelor europene, era mai
alesă la cele latine. Căutați de ex. numai la studenții
de naționalitate românească, cari au avut nefericirea
de a învăța de în copilărie totu la școlă curată ma-
giară; scoțiți pe aceștia mai departe în Europă și
observați porturile lor. Vedeti și pe acei romani
perduți, cari sunt condamnați de alii lor destinați,
că se trăiesc pe la curțile boierilor ungurești, că
ciocoi, cum le zic în Romani, că ciorogari, pre-
cum îi numește poporul nostru în Transilvania.
Acea limbă grosă și pronunțată lăta, acelea mișcări
neîndemănate ale corpului, acelea maniere cioplite
că de în secrete, acelea expresiuni și înjurături bru-
tali, barbare, obscene, că și ale țiganilor laieți, în
fine și ateistice — de la cine le-au învățat românii
și de la cine le înveția pe fă-care di? De la magiari
mai multă decât chiar de la turci. Acești consan-
geni ai lor încă au expresiuni foarte obscene, nu
înse și ateistice; preste această, foarte rar vei vedea
undeva turcu betiv, cându la magiari betiv este un
lucru de toată dilele. Cine nu cunoște betiile studen-
tilor și bachanaliele nemesilor? În lumea toată nu
s-au mai auzit și nu s-a citit spurcături că ceea
ce o spune Mich. Cserei în cronică sa de în țien-
tulu secuiescu Erdővidék, unde unu nemesiu (boieriu)
a invitat la mese pe boierii de în comunele vecine
și le-a fertu cūrechiu (vîrdia) amestecată cu — scârna
de omu. Camu asemenea tractase pe la începutulu
acestui seculu unu tiran cumplitu, anume comitele
Beleznay de în Ungari, pe unu husariu de naționa-
litatea sa, lasându-i seși alăga între mîrte și între
acea pedepsă. Vedi asia selbateciv domnule baro-
nutiu Orbán. Și încă totu mai aveți fruntea, că se
ne diceti noue selbateci.

Dacă fă românii ori-cătu de selbateci, ei au
santă dreptate de a trage pentru selbateciv lor în
judecată pe tiranii lor. Cându legile sunt barbare,
guberniele stupide, brutali și tirane, precumu au fostu
cele mai multe gubernie, sub alii caror jugu înfri-
cosiatu au gemutu românii, atunci a dice unui po-
poru că e barbaru, însemna a condamna pre tirani
și legile lor la mîrte. Și Orbán nu vede nici ma-
caru acestu adevăru luminat că sîrele? Ba dieu ilu
vede, ori-cându elu că secuiau, are placere de a în-
jura pe nemți. Românii, mai virtosu cei de în Tran-
silvania, au potutu resufla căte pucinu numai în a-
celea casuri rare, cându imperialismulu apucă de a-
supra și mai înblăndiv în cătu-va prin diplome, re-
scripte, decrete, rezoluțiuni, crudimea legiloru acestei
țieri și reînfră selbateciv cea asiatică. Atunci apoi
se mai aventă și românii pe calea civilizațiunei; de în
nefericire înse, asemenea perioade era foarte scurte. În
proporțiunea în care înperatii, sîu unele evenimente
fericite, au usiorat jugulu romanilor, ei au și apu-
catu iute pe calea civilizațiunei, și au facutu progres-

sele cele mai înbucurătoare pentru ei, revoltătoare nu-
mai pentru înpilatorii lor. Nici-unu popor de în
acestu imperiu n-au avut a lupta cu atătea pedece
și cu atăți înemici, cu căti au avut se dea peptu
poporul românesc; nici-unulu nu a fostu asia lipsitu
și spoliat de mîdiulăce materiale că romanulu, și
totuși nici-unu popor nu a înaintat în perioade re-
lative foarte scurte, asia departe, precumu s'a în-
templat această la națiunea noastră. Căusele acestui pro-
gressu facutu în manivă toturor obstaculelor colos-
sali sunt érași învederate. În data după grecu, roma-
nulu este dotat cu cele mai frumose facultati de la
natura, elu pricepe, concepe, imita usioru, în data ce
scapa de lănturile fizice și spirituale, în care l'au a-
runcat tiranii și calugarii cu doctrinele lor cele
stupide. Preste această, tradițiunile vechi naționale au
strabatutu de în generațiuni în generațiuni în sangele
lui, și tu n'ai decâtu se i le înprospetedi, cumu amu
dice, seși speli ochii spiritului, pentru că se vediv
lîmpede și se se destepete în elu mandrivă naționale.

Asia dăra, se se ridică numai jugulu tiraniei de
pre cerbicea romanului, și Orbán nu va mai avea
pretestu de a se ocupa de selbateciv și lipsiv de
civilizațiune a romanului.

Despre românii de în Săcele, sîu asia
numitele Săpte-săte, Orbán vorbesce cu cea
mai mare urgivă. După-ce descrie unele scene de în
bellulu civil de la 1849, și anume despre uciderea
popii ungureșcu luteranu Georgie Szász, despre în-
cursiunile calaretilor romani de la Brașov asupra
ungurilor de în Săpte-săte, amestecându și căteva
mînciuni după dativă sa, la pag. 126 adăoge atâtu
în textu, cătu și în note, că toti românii săceleni
sunt adunaturi, venetici, refugiați încōce de în țierile
românești, de friciv spoliatiunilor turcesci și a gu-
bernelor proprie; mai încolo, că românii săceleni
cându au venit în Transilvania, au fostu unu po-
poru de cersietori, carele nu avea nimicu, éra
aici s'au îngrasiatu de în unsorea patriei, s'au înavu-
titu de în oile pe care le păstorescu ei în muntii un-
gurilor săceleni. Ungurii de în Săcele cari încă era
iobagi tiraniti (de săsi?) în cursu de seculu, au pri-
mitu pe românii scapați de tiranivă străina cu toată
ospitalitatea; s'au lipsitu pe se-nesiv de locurile co-
munali și au datu valachiloru locuri de case; mai
multă decâtu această, ungurii au lucratu pentru ro-
mani, și i'au înavutitu pe aceștia; că-ci pre cându
ungurimea se încovoivă sub jugulu celu greu alii ioba-
giei, și aducea patriei sacrificiu de bani și de sange,
păna atunci vlachii de în Săpte-săte se bucurara de
libertate, și pe langă platirea unei arende mici, au
potutu seși făca case pe locuri comunale întru toată
libertatea; preste această vlachii s'au subtrasu totu-
deauna de la servitiulu militariu asia, în cătu compe-
tăiv lor de recruți o dau și păna în dioiv de a-
stadi ungurii.*)

*) Ezek (a magyarok) szintén századokon át sanyargatot

Pe aceeași pagină Orbán afla, că în sér'a de Craciunulu ungurescu dein a. 1848 romanii calareti inpinsi de sasi aru fi calcatu Sacelele, unde aru fi omoritu fóra diversitatea sexului si a etatiei, in Baci'a 17, in Turchesiu 10, in Cernatu 11, in Satulungu 7, in Tarlungeni 6, in Purcareti 1; aru fi datu focu la câteva locuri, éra anume comun'a Tarlungeni ar fi arsu de totu. Intr'o nota se adaoge minciun'a, că sasii dein Brasiovu aru fi promissu vlachiloru dein Sacele, că déca acestia voru extermina pe toti ungurii ciangai, ei, sasii, voru da romaniloru de mosiia tóte averile immobili ale celora*).

La pag. 131 Orbán isi propune a vorbi despre originea romaniloru dein 10 sate, mai adaoge adéca la celea siepte, inca si Crisb'a, Apati'a si Noulu. Orbán tiene asia, că dupa-cé romanii in sec. alu 15-lea fusesera goniti si exterminati dein districtulu Brasiovului, apoi nici nu au mai fostu alti romani pe aici, până pe la 1680. pre candu câteva famili romanesci venite de preste munti, aru fi cerutu dela magistratulu Brasiovului concessiune, că se se póta asedia cu locuinti'a in Turchesiu si in Satu-lungu, pe asia numit'a Pasiste, si se 'si edifice câte una capela de lemn. Dupá, aceea in 1755 li s'ar fi datu gratia, că totu in Turchesiu se'si faca baserica pe temelii de pétra; dara fiendu-cá romanii au cutediatu se si ingradésca curtea basericei, magistratulu a exmissu pe inspectoru si pe asia numitulú funogiu, că se le derime ingraditur'a. Cu tóte acestea, valachii au astadi numai in Sacele noue baserice de pétra, dein causa că ei dein câteva sutisióre de familii, care se aflá in acelea comune la 1680; au ajunsu la unu numeru de 12,652 in 10 comune, alaturea cu 14,853 de unguiri ciangai.

De ací inainte Orbán apucandu se éra si de ciangaii sei afla, că poporu bunu, desteptu, laboriosu, religiosu si morale, omenosu, iubitoriu de civilizatiune, abia mai póte fi altulu; de aceea ii lauda in sute de variatiuni, éra mai virtosu cu femeile loru

és zsarolt jobbágyok voltak és oly testvérek (??), kik őket az idegen zsarnokság elől menekülőket maguk közé vendégszeretőleg befogadták . . . sőt ennél többet tettek, mert önmegszóritással falujukban telephelyet adtak nekik, s mi több, az ő jólétükért dolgozva őket felgazdagították; . . . e mellett kivonták mindig magukat a katonáskodás terhe alól: „illetéküket mindenkör, még mostis a magyarok állítván ki.“ (Éra in nota): „A hétfalusi oláhok mind jövővények, kik a dunafejedelemségekből a törökök és saját kormányuk zsarolása elől menekültek ide; minden nélkül koldus nép volt, mely a haza zsirján hizott meg, s a hétfalusi havasokon legeltetett nyájából gazdagodott fel.

*) A hétfalusi oláhok Brassóban azzal voltak biztatva, hogy ha a hétfalusi magyarságot ki irtják, fekvőségeiket ők fogják örökölni. Acésta minciuna este cu atátu mai inpertinente, cu câtu seimú cu totii, că până in an. 1848 toema ungurii ciangai stá in gratia mare la familiele patriciane dein Brasiovu si toema dein contra romanii. Ciangaii nu facea nici unu servitiu iobagescu, ci platea si ei cá si romanii, una taxa fórté usióra, in recognitionem dominii, cumu se dicea pe la noi, dá dicimele, cá si alti locuitori, si lemne; dara robota nu facea nici o di. Brasiovulu nu'i potea scóte de pre locuri.

este indestulatu de minune. Se întórece apoi del pag. 142 éra si asupra romaniloru dein Sacele si incérca a le descrie portulu, caracterulu, ocupatiunile (professiunea) si datinele. Éra si dein acestu capitlu câteva liniamente, si apoi inchiaiemu, pentru că se mai lasamu de lucru literatiloru esiti dein Sacele si dein Brasiovu.

Orbán insémna despre romanii saceleni unelu cá acestea:

Portulu femeiloru romane dein Sacele semene cu alu femeiloru delea Brasiovu dein suburbea Schiai. Orbán afla că acelu portu este frumosu, bogatu, de gustu, pittorescu, cochetu, ii bate inse tare la ochi, că de ce se semene cu celu dein Schiai, candu romanii si romancele dein acea suburbe, dupa elu, nu sunt romani si romance, ci sunt bulgari si bulgarce, numai valachisate. Lui ii place de stergariu, pe care'lu numesce tirgáru, de scurteica, de rochi'a in cretita, de bráne, de salbe si de fisioniile cele regulate ale femeiloru, afla inse că femeile si chiaru fetele de romanu dein Sacele s'aru spoí si rumeni (sulemeni), de unde ar urma, că inbetranescu curendu si cá li se strica dentii.*)

Portulu barbatiloru romani ilu descrie asia, precumu ilu vedemu si noi prefacutu tare cá de treidieci de ani incóce; Orbán inse afla, că e lucru barbaru a se rade pe capu cá turcii, si nu'i place aristocratulu secuiescu, că portulu principaliloru difere de alu sierbiloru (pastoriloru) numai in calitate, nu si in forma. Elu crede, că in Sacele sunt mai multi economi de oi, carii possu avere de sute de mii, dara nu se sciu folosi de ea, pentrucă sunt necultivati, semiselbateci. Orbán spera, că acésta barbaria dein Sacele se va mai miciora, pentrucă acumu aru avea si romanii una scóla cu siese docenti in Satulungu. De acésta inse'i páre fórté reu, pentrucă in aceea romanii nu invétia nimicú ungurescu, ci numai romanescu si nemtiescu.

Orbán mai afla despre romanii dein Sacele, că aceia sunt retrasi, misteriosi (dosnici), petrunsi de spiritulu speculantiloru, egoisti, alergatori passionati dupa specule si castiguri, dein care causa ei nu au idea despre ceea ce se dice amicitia (prietinia, barátság), nu cunoscu ce insémna a face bine, nu se interesédia de suferintiele altora, éra a intende cuiva vreunu ajutoriu, este lucru necunoscutu la saceleni. Scopulu loru principale este, a se inavuti cu ori-ce pretiu, éra dupace au ajunsu la stari mari, atunoi nesciendu ce se faca cu ele, stau se móra de uritu. Crescuti in selbatecia pe munti, intre vite, si alaturea cu canii dela turma, n'au idea de civilizatiune, de

*) Toema la Sacelene vedi denti frumosi. In Brasiovu suferé tóta populatiunea de dorerile si de stricarea dentiloru, dein causa mai virtosu, că ap'a de beutu este fórté varósa, care ataca nu numai smaltulu dentiloru, ci chiaru si cristalulu. Acésta e caus'a principale a stricarei dentiloru. Celelalte cause sunt comune cu ale altora: mancari ferbenti, grasime multa, necuratirea, si la unele femei, saricic'a, sulimanulu afurisitu.

bun'a cuvenintia in societate, si déca essu intre ómeni, se simtu cu totulu straini. Selbateci cumu sunt, si egoisti, se batu cá orbii între se-ne; dara de ciangai nu cutédia a se incaiera, pentrucà acestia totu-deauna'i batu. Romanii dein Sacele fugu de servitiulu ostasiescu, ceea ce se ia de proba, cà ei sunt poltroni, fricosi, fetiori de ai lui Pléca-fuga. Parentii loru platescu grosu la inspectoru si altoru domni dein Brasiovu, inpingu si inolédia in loculu loru tiegani si càti toti strengari si mai virtosu pe fetiorii de cianga. De aici apoi Orbán inchiaie, cà romanii se inmultiescu preste mesura, éra ciangai se inpu-cinédia, si economi'a loru sufere. Romanii in ochii lui n'au idea nici de ceea ce se dice patria, éra pre càtu aru si avea vre-o idea de patria, o cauta pe airea. Adeca acestu barbaru pune pe daco-romani aprópe in cathegori'a tieganiloru, candu le trasnesce in facia, cà ei n'au idea de patria.

(Va urma.)

Colecțiune de diplome

d'in diplomatiariulu comitelui Iosifu Kemény, care privescu mai alesu pe romàni (valachi).

(Urmare.)

1507. Supl. C. D. T. V. p. 345.

Regele Uladislaw scrie càtra sasi, cà dupace iu Transilvani'a s'au inmultitu facatorii de rele preste mesura, elu vediù necessitatea de a tramite pe unulu de între functionarii curtiei sale, anume Andreiu Candresiu, cà comisariu plenipotenté si autorisatu de a prende si a pedepsi pe facatorii de rele, ori in ce locu si tienutu ii va afla*).

*) Acilea, cà si la a. 1506, repausatulu Ios. Kemény in notele sale latinesci are pasiunea de a intielege s'nb cuventulu „Malefactores“ totu numai pe romani, adeca romanu si talchariu la elu, cà si la alti càtiva scriptori, sinonimu. Vedi tu, ce facei superstitiunea politica si nationale. Tocma in acea epoca, adeca pe la finea vécului alu 15 lea si inceputulu celui de alu 16 lea, Europ'a intréga furnicá de multimea banditiloru; multi regi si alti domnitori avea parti de trupe compuse numai dein talchari si asasini; locuintiele nobililoru se nunea castelle de banditi (Raubschlösser); éra ei insii cavaleri banditi (Raubritter); multime de famillii aristocratice suntu descendentele acelu talchari. Ungari'a era pe atunci, cà totudeauna, plina de talchari. In càtu pentru Transilvani'a, apoi decisiunile dietei dela Segisióra dein a. 1506 nicairi nu specifica si nu sustienu, cà romanii si numai romanii aru fi „Malefactores“, dein contra, spunu limpede, cà cele trei natiuni privilegiate, adeca aristocrati'a, secuii (primatii loru) si sasi, se persecutá si spoliá unii pe altii talcharesce. Radulu V. pune sasiloru între alte conditiuni, cà acestia se nu mai între in tíer'a romanésca cu scopu de a predá (spoliá, jafui) alaturea cu alti inemici ai tíerei. Mai la vale vomu vedea unu altu documentu, in care Uladislaw apara pe comunele incorporate la districtulu Bistritiei de inpilarile si hotiile sasiloru dein Bistritia. Despre Stefanu Bathori voda s'a observatu mai in susu, cà acela fusese unulu deintre banditii cei mai periculosi, cumu si tiranu setosu de sange. care dicea, cà „trebuie se aiba càte duoe capete toti aceia, carii voru cutedia se se planga asupra lui la regele, pentru cà déca ilu va talia pe unulu, se'i remana celalaltu. Trupele lui se sustienea numai dein spoliatiuni. Secuii in 1506, pucinu inainte de revolutiune, au omoritu pe càtiva commissari

Budae in festo B. Elisabethae Viduae. Uladislaw Regis literae ad saxones, quibus indicat se, cum in Transilvania tanta invaluerit malefactorum frequentia, ut nemo jam satis tutus degere possit, aulicum curiae suae Andream Kenderesy cum plena perquirendorum in quorumcunque bonis, et puniendorum malefactorum**) potestate in Transilvaniam misisse.

Ex authographo innuit Eder in Felmer p. 262.

Mandatum Uladislaw Regis

ad universos saxones, ne a populis Bistriciensibus praeter Taxam Regiam, aliam extorquere audeant:

1508. Supl. C. D. T. V. p. 351—352.

Mandatulu regelui Uladislaw tramisu càtra tóte jurisdictiunile sasesci, priñ care'i infrunta pentru inpilarile si exactiunile ce facea sasi in comunele cele rupte dein comitate si incorporate la jurisdictiunile sasesci. Regele aduce aici mai de aprópe cà de exemplu pe comunele incorporate la districtulu Bistritiei, pe care sasi le cerusera dein comitate, pentrucà se se ajute cu ele la platirea impositeloru regesci; dara sasi dein Bistritia storcea dela locuitorii acelu comune atàta càtu le placea loru, nepasandu-le nimicu de regulamentulu datu loru in acésta afacere finantiale de regele Mateiu; locuitorii asupriti alergara la regele Uladislaw, dara pe sasi dein Bistritia nu'i dorù capulu de poruncile acestuia. Cei asupriti mersera de nou la Uladislaw, carele erasi interdise sasiloru spolatiunile si exactiunile hotiesci si'i obligá, cà se se tiena strinsu de usulu vechiu.

Wladislaus Dei Gratia Rex Hungariae et Bohemiae etc. fidelibus nostris prudentibus et circumspectis magistris Civium, ac Juratis senioribus, ceterisque Civibus septem et duarum sedium saxonicalium saxonibus, ac Brassoviensibus, Bistriciensibus et terrae Barcza salutem et gratiam! Cum his superioribus diebus ex declaratione, et supplicatione nonnullorum fidelium nostrorum pro parte populorum nostrorum in pertinentia Civitatis nostrae Bistriciensis commorantium intellexissemus, Ipsos populos non juxta veterem limitationem consuetudinemque ipsis per serenissimum quondam Dnum Mathiam Regem praedecessorem scilicet nostrum felicis reminiscitiae ob penuriam et paupertatem eorum factam, et statutam per vos in medium vestri, tempore exactionis quarumcunque taxarum nobis administrandarum, sed ad ineptam quandam, et superfluum solutionem cogi et compelli. Mandasse vobis per alias nostras recolimus, ut ipsos in ipsa antiqua limitatione eorum tenere et conservare, nec ultra consuetam taxam, sive solutionem ab eis in medium vestri extorquere, et exi-

regesci, carii venisera la ei cà se scótia usitat'a contributitiune in boi. A creditu Kemény si alti scriptori unguri, sasi si nemti, cà între asemenea inpregiurari, între atátu spurcu de banditi, in miuloculu acelei anarchii terribile, numai romanii trebuea se stea cu manile incrucate, si se astepte cà se fia dusi la macellu, precumu era duse oile lor? Ori-care va volí se judece dreptu, pe temeulu documenteloru, va trebui se recunósca si acilea, cà populu romanescu avea mai mare dreptu decátu ori-care altulu, a se scola si a'si apara existenti'a si libertatea sa cu armele. Dein nefericire, 'iau lipsitu, precumu s'a observatu si alteori, unitatea si conducatori energiosi.

Red.

**) Intelliguntur Valachi. Kemény.

gere deberetis. Tamen sicut ex querelis, et replicata supplicatione ipsorum populorum intelleximus, vos in hac re, pro mandato nostro hactenus nihil facere curavissetis, quin potius populos nostros ad majorem quandam summam et solutionem tempore impositionis cujuscumque taxae in medium vestri hactenus coegissetis, et compulsissetis in eorundem populorum damnum et incommodum manifestum. Unde nos accepta hujusmodi supplicatione ipsorum populorum nostrorum nobis superinde porrecta, nolentes ipsos hoc modo per vos ulterius gravari, mandamus fidelitati vestrae harum serie rursus, et ex superabundanti firmissime, quatenus acceptis praesentibus a modo deinceps praefatos populos ultra praemissam limitationem et ordinationem inter ipsos per dictum quondam D. Mathiam regem in praemissa solutione factam, ad solutiones hujusmodi superfluas cogere, et compellere, nulla ratione praesumatis, sed eos in hujusmodi eorum consuetudine illaese semper tenere, et conservare debeatis, et aliud facere nullo modo praesumatis, praesentibus perfectis exhibenti restituti. Datum Budae in festo Visitationis b. Mariae Virginis anno 1508.

Per magnificum Benedictum
de Bathyan Thesaurarium Regium.

Aus dem Bistrizer Magistrats Archiv.

1508. Suppl. C. D. T. IV. p. 354.

Sasii dein tóte tienuturile s'au plansu la regele Uladislau in contra clasei nobililoru si in contra secuiloru dicendu, ca ori candu vene ordinu mai inaltu pentru insurrectiuni si expeditiuni belice in contra inimiciloru, auctoritatile publice ale Transilvaniei si cu voivodulu in frunte, inainte de a se inarma nobilii si secuii, cu cetele loru, totudeuna constringu mai antaiu pe sasi cá se se inarme si se mobilisedie mai antaiu óstea loru, ceea ce ar fi in contra libertatiloru si prerogativeloru sasesci. Regele dá dreptu sasiloru intru atáta, cá demanda celoru-lalte duoe popóra privilegiate, cá se éssa cu totii deintru-odata la bataia*).

Wladislaus Dei Gratia Rex Hungariae fidelibus nostris spectabili et magnifico Petro Comiti de Bozyn et de S. Georgio Judici curiae nostrae Vajvodae moderno. futurisque Vajvodis Partium Regni nostri Transilvaniensium, eorumque Vice-Vajvodis praesentibus et futuris salutem et gratiam. Expositum extitit Matti. nostrae in personis fidelium nostrorum Prudentum et circumspectorum magistrorum Civium, ac Judicis, et Juratorum caeterorumque civium et inhabitatorum Civitatis nostrae Cibiniensis, ac Universorum saxonum septem et duarum sedium saxonicalium, ac Civitatum Brassoviensis et Bistriciensis, earundemque Districtuum, quod dum contingeret vos ad aliquam generalem expeditionem pro Regni necessitate nobiles, atque sículos, aliosque Regnicolas illarum partium levare, et ad exercituandum adstringere, prius, et ante eosdem nobiles, et

*) Adeca era tocma cumu este si in dilele nóstre, ca domnisorii fugea pre cátu potea de arme. Vediendu poporulu asupritu si tiranitu acea portare miserabile a privilegiatilor, in simplicitatea si orbi'a sa fugea si elu de arme, in locu se le apuce cu ambele bracia. Red.

sículos ipsos exponentes contra eorum antiquam consuetudinem, et libertatem insurgere cum gentibus eorum faceretis. In quo et ipsi saxones nostri non solum libertate eorundem privarentur, verum etiam expensis et laboribus fatigarentur. Et quia nos ipsos saxones nostros in eorum antiquis libertatibus, et praerogativis conservari facere semper volumus, ideo fidelitatibus vestris harum serie firmissime praecipiendo mandamus, ut a modo quandocumque, et quotiescunque aliquam expeditionem generalem contra quoscunque hostes movere, vel instaurare contingeret, praefatos saxones nostros non prius ad arma consurgere faciatis, quam caeteri nobiles, sive sículi, atque Regnicolae nostri pro more et consuetudine eorum, cum eorum gentibus, ad hujusmodi expeditionem proficiscerentur. Secus non facturi. Praesentibus perfectis exhibentibus restituti. Datum Budae in festo B. B. Petri et Pauli apost. anno Domini 1508.

Originale in Arch. Nat. saxonicae.

Edidit: Schuller in „Umrisse der Geschichte Siebenb.“ I. Urkundb. p. 17. 18.

1508. Suppl. C. D. T. V. p. 355.

Regele committe sasiloru, cá in casu de a mori Radulu V. numitu celu mare, domnulu Munteniei, densii indata ce voru fi provocati de cátra comitele Temisiórei, se se scóle in contra turciloru.

In festo B. Gregorii Papae. Uladislai mandatum ut saxones in casum mortis Vajvodae Transalpinensis Radul ad requisitionem Josae de Som Comitis Temesvariensis insurgant contra Turcas.

Orig. in Tabul. Nat. saxonicae.

Meminit Eder in Felmer p. 178.

Fragmen. ex authog. edidit idem ibid p. 303. in Nota. —

Copiam vidimatam submitit G. M. Kovachich Palatino.

1508. Suppl. C. D. T. V. p. 356.

Dominiulu Gioagiulu de diosu, in comitatu Hunedórei, e destinatu pentru Radulu V.

Uladislai II. Donationalns, super Dominio Algyogy in Comitatu Hunyad. pro Radulo Vajvoda Valachiae.

Innuit: Engel „Geschichte von Servien und Bosnien p. 453.

1510. Suppl. C. D. T. V. p. 357.

Mandatulu regelui cátra sasi, cá se se inarme si ei spre ajutoriu domnului Moldovei in contra tatariloru.*)

Strigonii feria 2. prox p. fest. Pentecostes. Uladislai mandatum, ad saxones septem et duarum sedium item Bistricienses et Brassovienses, ad quos Cubicularium suum Stephanum Aczel expedit, super insurrectione

*) In acea epoca poterea turciloru se affá la culme, dein contra, neunirea si hostilitatea intre Moldov'a si Munteni'a, intre boierii ambeloru tieri cu domnii loru, intre popórale Transilvaniei cu oligarchi'a, era cá facute, pentru cá se prepare si se usioredie tóte drumurile turciloru cátra Bud'a si chiaru la Vien'a precumu s'a si intemplatu preste cátiva ani. Red.

generali in Transilvania in adiutorium Vajvodae Moldaviae contra Tataros. In hoc mandato dicitur: Moldavia specialis Ramus Coronae Hungariae.“

Orig. in Tabul. Nat. saxonicae.

Edidit Eder in Felmer p. 186. 187.

Copiam vidimatam submitit G. M. Kovachich Latino.

1510. Suppl. C. D. T. V. p. 357.

Michailu III. supranumitu de boieri Michnea celu reu, dein causa că ii pedepsea aspru pentru crimele loru, destronatu fiendu prin sultanulu Baiazidu, pe care'lu chiamasera totu boierii, s'a retrasu in Transilvani'a la Sibiu. Acolo ilu asasină unu boieriu serbu, anume Dimitrie Iaxiciu, cu care conspirasera spre acelu scopu infamu Danciulu, filiulu lui Tiepesiu si boierulu Albu, carele avea rangu de visteriu (thesaurarius). Poporulu dein Sibiu irritatu pentru acestu omoru publicu, s'a revoltatu si a ucisu atātu pe Iaxiciu, cătu si pe cei duoi conspirati, ăra Schaeseus voliesce a sci, ca in acea turburare aru fi fostu ucisi vreo siepte boieri. (Vedi be largu la Engel Geschichte der Walachei pp. 194—5.)

Literae Judiciales Petri Comititis de S. Georgio Vajvodae Transilvani, quarum vi eos e Cibiniensibus, qui conflato tumultu Demetrium Jazyth, Danchio filium quondam Czypelews, et albwister Boerones Transalpinenses (qui quidem Vajvodam Transalpiniae Myhnie Cibinii fide publica degentem occiderant) necarunt, ceu fidei publicae, et salvi conductus violatores, jure caesos esse pronunciat.

Ex authographo fragm. edidit Eder in Felmer p. 178. —

Edidit per extensum Engel in „Geschichte der Valachei“ p. 195.

1510. Suppl. C. D. T. V. p. 375.

Regele Uladislaui ia pe veduv'a lui Michnea voda, pe filiulu acesteia si pe boierulu Stoica sub protectiunea sa.*)

Uladislaui Regis literae, vi quarum viduam Michnae Vajvodae Transalpinensis ipsiusque filium et comitem ejus agilem Sztoika tuendos praecipit.

Ex Orig. innuit Eder in Felmer p. 179.

Edidit per extensum Engel: „Geschichte der Valachei p. 194.

Testimoniales

quod Petrus et Gregorius Koppán quartam partem Possessionis Királyhalma Boeroni Maylado de komana, tum ideo, quod 300 flos auri mutuaverit, tum vero quod Religioni Graecanae valedixerit, donaverint anno 1511. confirmatae per Ludovicum II. anno 1526.

1511. 10. May et 1526.

Suppl. C. D. T. V. p. 391—394.

Documentu authenticu despre originea romanésca a familiei comitiloru Mailatu, carii se tragu dein comun'a curatu romanésca Comana'n'a in districtulu Fogarasului, si dein alta comuna totu

*) Se intielege că acea protectiune era indereptata in contra turciloru si a factiunei boieresci, care se inchinase turciloru si se facuse rób'a loru. Dara ce mai platea protectiunea, mai alesu a unui rege că Uladislaui.

romanésca curata anume Tientiari, distantia de 2 ore dela Brasiovu. Acestu documentu este unu testimoniulu datu de comitele Petru dela St. Giorgiu si Bozinu, carele pe atunci era jude supremu la curtea regelui Uladislaui. Simburele testimoniului este acesta: Duoe familie nobili dela comun'a Copandu in comitatulu Turda, anume Petru cu filiu-seu Gregorie si cu alti consangeni ai loru luasera inprumutu vreo trei sute de galbini dela boierulu Mailatu dein Comana. Numitii nobili recurgu la Paulu de Thomoru, carele pe atunci era capitanu comandante preste Fagarasiu si districtu, carui ii spunu caus'a ce avea cu Mailatu, adaoga inse, că ei voliescu se 'lu indestulésca pe acesta cu atātu mai virtosu, că Mailatu trecuse dela ritulu grecescu la ritulu latinescu, ceea ce i se adscria de meritu fórte mare. Asia nobiliu dela Copandu se involiescu, că in locu de bani se dea lui Mailatu cu dreptu de hereditate a patr'a parte dein comun'a numita Movilă domnésca (pe ungar. Királyhalma, corruptu, Crihalm'a) in comitatulu Albei de susu. Acestu Mailatu avea pe atunci cinci fili, Roncea, Ioanu, Negutia, Zahanu, si Dimitrie si una fica Mart'a. Documentulu pórtat'a dein Turda, 1511. Dupa 15 ani, adeca in anulu celu fatale 1526, vedemu pe Stefanu Mailatu dela Tientiari in rangu de Cubiculariu si dispensatoriu alu nefericitului rege Ludovicu II., carele confirma castigarea dein 1511 a possessiunei dein comun'a Movilă domnésca. Nobiliu dela Copandu iau asupra'si sarcin'a evictiunei, adeca indatorirea de a defende pe Stefanu Mailatu si pre tóta famili'a sa in dreptulu possessiunei, ăra deca Copandeni nu aru potea face acésta, in acelu casu famili'a Mailatu se fia desdaunata dein ori-care alte averi ale celora, cu singur'a exceptiune de partile loru, pe care le avea la Copandu.

Nos Ludovicus Dei Gratia Rex Hungariae etc. etc. memoriae etc. quod fidelis noster Egregius Stephanus Maylath de Zwnyogszeg cubicularius et dispensator noster exhibuit nobis literas fassionales Spectabilis et magnifici condam Comititis Petri Comititis de S. Georgio, et de Bozyn Vajvodae Transilvani etc. (juxta stilum solitum, vi cujus petitur transumptio harum literarum) quarum quidem literarum fassionalium tenor talis est:

„Nos Comes Petrus, Comes de S. Georgio et de Bozyn Judex Curiae serenissimi Ppis Domini Wladislaui Dei gratia Regis Hungariae, et Bohemiae, memoriae etc. quod nobilis Petrus de Kopán*) et Gregorius filius ejusdem idem etiam Petrus de Kopány oneribus et quibuslibet gravaminibus nobilium Ladislaui filii ac Dominae Margarethae filiae suis, consortis videlicet nobilis Martini Volkay de Gyula, aliorum etiam universorum fratrum, et proximorum suorum, quod subscriptum tangeret, et tangere posset negotium súper se assumtis, coram nobis personaliter constituti, sponte et libere sunt confessi, retuleruntque nobis in hunc modum: quomodo ipsi debitum habentes respectum, ac praeclaram eam benevolentiam, et in omnibus gratificandi promptitudinem Egregii Pauli de Thomor Castellani nostri et Terrae Fogaras, qua ipse plerisque in rebus eorum expediendis prompta semper sollicitudine, et integerrima constantia eos prosequen. non solum adesse, verum etiam prodesse ipsis effective curasset; unde requisitionem pariter, et petitionem ejusdem Pauli de Thomor, eisdem pro parte nobilis Maylady de Comana**) Boeronis praedictae Terrae Fogaras ex animo factam, acceptandamque merito cen-

*) Koppánd in Comitatu Thorda.

**) In Districtu Fogaras.

sentés, ut potissime idem Mayladius, damnabili illi Graecorum ab obedientia sacro sanctae Romanae Ecclesiae dudum deficientium, calcaneoque rebellionis adversus eam incidentium, ritui pariter et erori, quo implicatus et irretitus hactenus fuisset, renunciaret, et ad obedientiam gremiumque ejusdem sanctae matris Ecclesiae, spe maxime libertatis, et haereditatis nobilitaris rediret, prout spiritus sancti, qui ubi vult spirat, gratia illustrante, jam de facto se renunciasset, reddissetque profiteretur,*) ex eoque animas ejusdem Mayladii, et haereditum suorum Domino et Redemptori numero lucrificari possent, tum igitur ex eo, tum vero pro illis 300 florenis auri, quos praefatus Petrus Koppány, et Gregorius filius ejusdem ad nonnullorum negotiorum suorum expeditionem ab ipso Mayladio successive jam levassent, et accepissent, quartam partem totalis possessionis Királyhalma**) in Comitatu Albensi Transilvaniae adjacentis, sub tutela ut puto, et protectione Pauli de Thomor usque modo existentis, eosdem Petrum et Gregorium omnis juris titulo concernentis, simul cum cunctis suis utilitatibus etc. (juxta stilum) memorato Mayladio de Komana nec non Romcha, Johanni, Nagowicza, Zehaan, et Demetrio filiis, ac puellae Marthae filiae***) suis ipsorumque haeredibus et posteritatibus universis dedissent, donassent, et contulissent, inscripissentque jure perpetuo et irrevocabiliter tenendam, possidendam pariter et habendam, imo dederunt, donarunt, contuleruntque, et inscripserunt coram nobis, assummentes nihilominus annotati Petrus de Koppán et Gregorius filius ejusdem oneribus sub praemissis levatis, memoratos Mayladium Boeronem, ac filios, et filiam suos etc. (scilicet onus evictionis, et si Petrum et Gregorium Koppán Mayladios contra impeditores defendere non possent, tunc Mayladii ex universis Bonis Petri et Gregorii Koppán satisfactionem summere valeant, exceptis tamen portionibus ipsorum Koppányanorum in Koppán Cottu. Thorda habitis, quas pro se indemniter reservassent) Datum in Oppido Thorda sabbatho proximo post festum assumptionis Sacratissimae Virginis Mariae anno partus ejusdem 1511.“

Nos igitur praemissa supplicatione etc. (reliqua juxta stilum consuetum Transumtorum et confirmationarium) Datum Budae in festo ascensionis Domini anno ejusdem 1526. Regnorum vero nostrorum 11.

Ludovicus Rex m/p.

L. S.
pendentis.

NB. Petrus de Koppán
Gregorius Ladislaus
Margaretha
Mara Volkai
de Gyala.

*) Vide ea quae Carolus Eder in Simigiano p. 123. et 124. dicit.

**) Királyhalma in Comitatu Albae Superioris.

***) Fuere hi proles Maylathii.

Originale habetur Budae in arch. Cam. Reg. Hungaricae.

Copia vidimata in Arch. Fisci fasc. 3. Miscell. Lit. y.

(Va urma.)

Exemple de limb'a si terminologi'a militaria.

(Urmare.)

TITLULU II.

Scól'a soldatului.

Reguli generale si impartirea scólei soldatului.

1. Scól'a soldatului se imparte in trei parti: ante'a va coprinde ceea ce trebuie se invetie recrutii inainte de a le da arm'a; adou'a ceea ce trebuie se'i invetie pentru a introduce arm'a lor; a trei'a diferitele marsiuri si elementele instructiei tiraliorilor.

2. Fia-care parte se va subimparti in patru lectii, dupa cumu urmédia:

Partea I.

Lecti'a 1-a. Positi'a soldatului fara arma.

Lecti'a 2-a. La drépt'a, la stang'a, la drépt'a impregiuru.

Lecti'a 3-a. Principiile diferitelor pasuri.

Lecti'a 4-a. Miscarile capului la drépt'a si la stang'a.

Alinierile.

Partea II.

Lecti'a 1-a. Desfacerea, incheierea si intretinerea armelor.

Lecti'a 2-a. Manuirea armelor.

Lecti'a 3-a. Incarcarea cu tempuri si de voia. Positiile impusculatorului.

Lecti'a 4-a. Miscarile dela ochiu si focu. — Focurile.

Partea III.

Lecti'a 1-a. Marsiulu inainte si marsiulu oblicu.

Lecti'a 2-a. Marsiulu cu flanculu.

Lecti'a 3-a. Ocoliri si schimbări de directie.

Lecti'a 4-a. Instructie elementara pentru tiraliori.

3. Tonulu comandai va fi in totu-deauna energicu si cu o intindere de glas proportionata numerului ómeniloru ce exersa.

4. Voru fi doue feliiuri de comande: pregatitórie si seversitórie.

5. Comandele pregatitórie, (care se voru deosebi in reglemente prin litere italice, se voru pronuntia lamuritu si cu glasulu tare), prelungindu pucinu cea dein urma silaba.

6. Comandele seversitórie (deosebite in regulamentu prin litere mari), se voru pronuntia cu unu tonu energicu si scurtu.

7. Comandele a caroru anuntiare va fi despartita in regulamentu prin trasuri de unire, se voru desparti asemenea in pronuncie.

8. Instructorii voru explica totu-deauna ceea ce arata, in pucine cuvinte, lamurite si precise, voru executa singuri acea comanda. cá se dea odata cu explicarea principiului si exemplulu. Voru starui a obicinui pe ómeni cá se'si ia sin-

guri positi'a ce trebuie se aiba, si nu'i voru atinge spre a'i asiedia, decâtu candu lips'a de inteligentia a recrutiloru 'i voru sili la acésta.

PARTEA I.

Reguli generale.

9. Partea anteiu a scólei soldatului se arata ómeniloru asiediatu pe unu rendu, la unu pasu distantia unulu de altulu, pentru esecutarea celoru d'antaiu trei lectii, si cotu la cotu pentru esecutarea lectiei a patr'a. Soldatii voru fi fara arme, asiediatu pe unu rendu dupa inaltime si numerati dela drépt'a la stang'a.

Lecti'a I. Positi'a soldatului.

10. Calcaiele pe aceeași linia si apropiete pe cātu o va permite conformati'a omului; pitiórele ceva mai pucinu deschise de unu unghiu dreptu si întórse de o potriua afara; genuchii intinsi fara a'i intiepeni, corpulu bine asiediatu pe siolduri si plecatu inainte; umerii dati in apoisi de o potriua lasati in diosu; bratiile caduite in voie, fara a apropia cotele de corpu; palm'a manei camu întórta in afara, degetulu celu micu inapoi'a cusaturei pantalonului; capulu dreptu fara a fi silitu; barbi'a apropiata de gātu, fara a'lu acoperi; ochii tintiti dreptu inainte.

11. Candu instructoriulu voiesce se dea repaosu soldatiloru, comanda: 1. Pe locu. 2. Repaosu.

12. Dupa a dou'a comanda, soldatii nu mai sunt tienuti a pastrá nemiscarea si positi'a, inse pastrédi a totu-deauna unulu dein calcaie pe locu.

13. Instructorulu voidu se dea soldatului positi'a si nemiscarea, comanda: 1. Ascultati. 2. Plotonu.

14. Dupa anteia comanda, soldatii fixédia a loru bagare de séma.

15. Dupa a dou'a, 'si reiau positi'a si nemiscarea prescrisa.

16. La inceputurile instructiei instructorulu lasa pe ómeni a se uita la pitiórele loru, cá se le pót eindreptá, déca positi'a loru este defectuósa.

Lecti'a a dou'a. La drépt'a, la stang'a, la drépt'a impregiuru.

17. Dupa-ce instructoriulu a invetiatu pe recruti positi'a soldatului, le arata întórcerile la drépt'a si la stang'a, comanda: 1. Plotonu. 2. La drépt'a (séu la stang'a).

18. Dupa a dou'a comanda, soldatii se intorcu pe calcaifulu stangu unu sfertu de cercu la drépt'a (séu la stang'a) ridicandu pucinu verfulu pitiorului stangu, pitiorulu dreptu urmédia miscarea.

19. Dupa acésta instructoriulu arata la drépt'a impregiuru, comanda: 1. Plotonu. 2. Drépta impregiuru.

Doue tempuri.

Antaiulu tempu.

20. Dupa comand'a drépte'm-PRE, soldatii facu o semi-întórcere la drépt'a pe calcaifulu stangu, ducu pitiorulu dreptu formandu unu unghiu dreptu inapoi'a calcaifulu stangu, scóbitur'a pitiorului in dreptu si la diece centimetre de calcaiu.

Alu douilea tempu.

21. Dupa comand'a JUR, soldatii se intorcu pe amendoua calcaiele, ridicandu pucinu verfulu pitióreloru, genuchii

intinsi, se punu cu facia inapoi, aducându dupa acésta calcaifulu dreptu langa celu stangu si pe aceeași linia.

22. Instructoriulu veghiéza, cá la aceste miscari se nu strice positi'a corpului.

Lecti'a a trei'a. Principiele diferiteloru pasuri.

Pasulu iute.

23. Lungimea pasului iute este de siesedeci si cinci centimetre, socotite dela unu calcaiu pàna la celalaltu, si iutiél'a de una suta diece pe minutu.

24. Recrutii fiendu intariti in positi'e, instructoriulu le arata principiile si mecanismulu pasului, comanda: 1. Plotonu inainte. 2. Marsiu.

25. Dupa anteia comanda, soldatii lasa greutatea corpului pe pitiorulu dreptu.

26. Dupa comand'a Marsiu, voru duce iute, fara sgu-duitura, pitiorulu stangu inainte, verfulu plecatu in diosu si usioru intorsu in afara, voru lasa in acelasi tempu partea de susu a corpului inainte si voru pune cu vioitiune pitiorulu pe tóta talp'a, la siesedeci si cinci centimetre de celu dreptu, întindendu genuchiulu, tóta greutatea corpului lasata pe pitiorulu care se pune pe pamentu. Dupa acésta soldatii voru trece iute pitiorulu dreptu inainte, pitiorulu trecendu pe langa pamentu, ilu voru pune la aceeași distantia intr'acelasi chipu, dupa cumu s'a esplicatu pentru pitiorulu stangu, si voru urma a merge astfelu, fara a incrutisia pitiórele, fara a întórce umerii, si tiindu totu deauna capulu in positi'e drépta.

27. Candu instructoriulu voiesce se oprésca marsiulu, comanda: 1. Plotonu. 2. Stai.

28. Dupa comand'a Stai, care va fi facuta in momentulu candu se calca cu ori care pitioru pe pamentu, soldatulu mai face unu pasu inainte si alatura pitiorulu dein urma langa celealaltu, fara a lovi pe pamentu.

29. Instructoriulu va arata dein tempu in tempu cadenti'a pasului, comandandu una, candu pune pitiorulu stangu pe pamentu, si doui, candu pune pe celu dreptu. La inceputu va pastrá o pauza, care se permita ómeniloru de a intielege bine mecanismulu pasului, si va iuti gradatu cadenti'a pàna la aceea de una suta diece pe minutu.

Insemnarea pasului pe locu.

30. Ómenii mergundu in pasu iute, instructoriulu comanda: 1. Pe locu. 2. Marsiu.

31. Dupa comand'a Marsiu, care se va da candu soldatii punu unulu dein pitióre pe pamentu, ei voru face unu pasu inainte, apoi voru simula pasulu, alaturandu calcaifulu unulu de altulu, fara a inainta si padiendu cadenti'aia pasului.

32. Pentru a reluá marsiulu, instructoriulu comanda: 1. Nainte. 2. Marsiu.

33. Dupa comand'a marsiu, care se va da cumu s'a prescrisu mai susu, soldatii reiau pasulu de siesedeci si cinci centimetre.

Schimbarea pitiorului.

34. Ómenii fiendu in marsiu, instructoriulu comanda: 1. Schimbati pitiorulu. 2. Marsiu.

35. Dupa comand'a Marsiu, care se va da candu soldatii punu unulu dein pitióre pe pamentu, ei voru face inca unu pasu, si alaturandu repede pitiorulu de inapoi langa

celu pusu pe pamentu, pornescu dein nou incependu cu pitiorulu care a facutu unu pasu inainte.

Pasulu inapoi.

36. Ómenii standu pe locu, instructoriulu comanda: 1. Plotonulu inapoi. 2. Marsiu.

37. Dupa anteia comanda, soldatii lasa greutatea corpului pe pitiorulu dreptu.

38. Dupa comand'a Marsiu, ducu pitiorulu stangu inapoi, 'lu punu pe talpa, la treidieci si siepte centimetre de celu dreptu, genunchiulu intinsu; voru esecuta cu pitiorulu dreptu cele prescise pentru stangulu in cadenti'a pasului iute, urmandu astfelu p'ana la comand'a: 1. Plotonu. 2. Stai.

39. Dupa comand'a Stai, ómenii se oprescu si aducu pitiorulu care este inainte langa celalaltu.

40. Instructoriulu observa, ca soldatii se se traga dreptu inapoi, si ca positi'a corpului se fia totu-deauna pastrata.

Pasulu de atacu.

41. Lungimea pasului de atacu este de optudieci centimetre, si iutié'la de una suta treidieci pe minutu. Instructoriulu comanda: 1. Plotonu inainte. 2. Pasu de atacu. 3. Marsiu.

42. Ómenii se conforma celoru prescise pentru pasulu iute, dandu multu inainte partea de susu a corpului.

43. Instructoriulu va opri marsiulu prin comandele prescise la Nr. 27.

Pasulu gimnasticu.

44. Lungimea pasului gimnasticu este de optudieci si cinci centimetre, si iutié'la de una suta siesedieci si cinci pe minutu. Instructoriulu comanda: 1. Plotonu inainte. 2. Pasu gimnasticu. 3. Marsiu.

45. Dupa anteia comanda, soldatii lasa greutatea corpului pe pitiorulu dreptu.

46. Dupa a dou'a, ridica pumnii la inaltimea siolduriloru, pumnii inchisi, unghiile inaintru, cótele inapoi.

47. Dupa comand'a Marsiu, ducu pitiorulu stangu inainte, pucinu indoitu, genunchiulu pucinu ridicatu, si punu pitiorulu stangu, mai anteiu verfulu, la optudieci si cinci centimetre dela dreptulu; dupa acésta esecuta cu pitiorulu dreptu cele prescise pentru stangulu. Acésta miscare se urmédia astfelu de amendoue extremitatile inferióre, lasandu greutatea corpului pe pitiorulu care se pune pe pamentu, si lasandu bratialoru o miscare naturala.

48. Instructoriulu va opri marsiulu prin comandele prescise la Nr. 27.

49. In marsiulu cu pasulu gimnasticu se recomanda ómeniloru de a respirá, pe cátu se póte, pastrandu gur'a inchisa; esperienti'a a doveditu ca conformandu-se acestui principiu, unu omu póte se faca o cursa mai lunga cu mai pucina ostenéla.

50. Prin urmare, pasulu gimnasticu, esecutatu in conditiunile cele mai bune, inca ostenesce pe soldati, instructoriulu nu'i va pune se faca in acésta lectie, acésta aliura, decâtu douedieci p'ana la treidieci pasi pe rendu.

(Va urma.)

Ad Nr. 6—1874.

Desp. II.

CONVOCARÉ.

Despartimentulu II, — districtulu Fagarasiului, scaunulu Cohalmului si scaunele Cincului — alu asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, 'si va tiené adunarea generale cercuale in (Cohalmu (Rupea, Repts) in diu'a de 3-lea Maiu st. nou 1874.

Deci in tenórea § 10 alu regulamentului se invita prin acésta toti membrii acestui despartimentu a participá in diu'a amentita la siedintiele memoratei adunantie.

Dein siedinti'a comit. cerc. alu despart. II Fagarasianu alu asociat. trans. pentru literatur'a rom. si cultur'a poporului rom., tienuta in 20. Ian. 1874.

Alesandru Micu,

presied. desp. II.

Ioane Turcea,

notariu.

Comitetulu societatiei academice „Romani'a juna“ aduce la cunoscinti'a on. publicu, ca localulu cabinetului de lectura aflatoriu Vien'a, III. Marokkanergasse Nr. 8 dela 29. Ian. (9. Fauru) a. c. se va aflá: Vien'a I. Neubadgasse Nr. 6, unde ne rugámu, a ne tramite tóte diurnalele si correspondintiele de acumu inainte.

Cu acésta ocasiune comitetulu 'si implinesce datori'a placuta, aducúndu multiamita publica tuturoru binefacatoriloru, carii ne-au datu sucursulu loru pentru prosperarea societatii nóstre, a carii devisa e: „Uniti-ve in cugetu, uniti-ve in simtiri.“

Multiamimu deci in deosebi tuturoru dd. Redactori ai diurnaleloru romane, italiene, francese, spaniole, englese, germane, slave, unguresci si grecesci, cari au binevoitu a ne oferi si in venitoriu spriginulu loru marinimosu.

In fine, ne simtimu datori a repete cu totu respectulu si cu acésta ocasiune rugamintea nóstra càtrá dd. autori romani, se binevoiésca a ne tramite câte unu esemplariu spre sporirea bibliotecei societatii „Romani'a juna.“

Vien'a in 1. Fauru 1874.

Comitetulu.

I. Popu,
presied.

Eug. Sucevanu,
secretariu.

Bibliografia.

A esitu de sub presa a dou'a editiune dein MORAL'A CRESTINA de archimandritulu Inocentiu Moisiu. Acestu manualu nu mai are nevoia de recomandare, fiendu dejá introdusu mai in tóte gimnasiile si seminariile. Scolarii si toti doritorii de a sede acésta carte, sunt rugati a se adresá la dn. institutóre Vasilie Moisiu in Hussi.

Pretiulu unui exemplariu este 1 leu 50 bani.

celu pusu pe pământu, pornescu dein nou începându cu pitiorulu care a facutu unu pasu înainte.

Pasulu inapoi.

36. Ómenii standu pe locu, instructoriulu comanda: 1. Plotonulu inapoi. 2. Marsiu.

37. Dupa antei'a comanda, soldatii lasa greutatea corpului pe pitiorulu dreptu.

38. Dupa comanda Marsiu, ducu pitiorulu stangu inapoi, lu punu pe talpa, la treidieci si siette centimetro de celu dreptu, genunchiulu intinsu; voru esecuta cu pitiorulu dreptu cele prescrie pentru stangulu in cadenti'a pasului into, urmandu astfelu pana la comanda: 1. Plotonu. 2. Stai.

39. Dupa comanda Stai, ómenii se oprescu si aducu pitiorulu care este inainte langa celalaltu.

40. Instructoriulu observa, ca soldatii se se traga dreptu inapoi, si ca positi'a corpului se lu totu-deauna pastrata.

Pasulu de atacu.

41. Lungimea pasului de atacu este de optudieci centimetro, si intiéla de unu suta treidieci pe minutu. Instructoriulu comanda: 1. Plotonu inainte. 2. Pasu de atacu. 3. Marsiu.

42. Ómenii se conforma celor prescrie pentru pasulu into, dandu multu inainte partea de susu a corpului.

43. Instructoriulu va opri marsiulu prin comande prescrie la Nr. 27.

Pasulu gimnasticu.

44. Lungimea pasului gimnasticu este de optudieci si cinci centimetro, si intiéla de unu suta siesedieci si cinci pe minutu. Instructoriulu comanda: 1. Plotonu inainte. 2. Pasu gimnasticu. 3. Marsiu.

45. Dupa antei'a comanda, soldatii lasa greutatea corpului pe pitiorulu dreptu.

46. Dupa a dou'a, ridica punnii la inaltimea sioldurilor, punnii inchisi, unghiile inaintu, cotele inapoi.

47. Dupa comanda Marsiu, ducu pitiorulu stangu inainte, puciu indoitu, genunchiulu puciu ridicatu, si punu pitiorulu stangu, mai anteu verulu, la optudieci si cinci centimetro dela dreptulu; dupa acésta esecuta cu pitiorulu dreptu cele prescrie pentru stangulu. Acésta miscare se urmédia astfelu de amendone estremitatile inferiøre, lasandu greutatea corpului pe pitiorulu care se pune pe pământu, si lasandu bratiiloru o miscare naturala.

48. Instructoriulu va opri marsiulu prin comande prescrie la Nr. 27.

49. In marsiulu cu pasulu gimnasticu se recomanda ómcniloru de a respira, pe catu se pôte, pastrandu gur'a inchisa; experienti'a a doveditu ca conformandu-se acestui principiu, unu omu pôte se face o cursa mai lunga cu mai pucina osteneéla.

50. Prin urmare, pasulu gimnasticu, esecutatu in conditiunile cele mai bune, inca ostenesce pe soldati, instructoriulu nu'i va pune se face in acésta lectie, acésta aliura, de catu douedieci pana la treidieci pasi pe rendu.

(Va urma.)

Ad Nr. 6—1874.

Desp. II.

CONVOCARE.

Despartimentulu II, — districtulu Fagarasiului, scaunulu Cobalmului si scauncle Cincului — ala asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romana, si va tiené adunarea generale cercuale in Cobalmu (Rupea, Rezs) in diu'a de 3-lea Maiu st. nou 1874.

Deci in tenóra § 10 ala regulamentului se invita prin acésta toti membrii acestui despartimentu a participá in diu'a amentita la siedintiele memoratoru adunantie.

Dein siedinti'a comit. cerc. ala despart. II Fagarasiulu ala asociat. trans. pentru literatur'a rom. si cultur'a poporului rom., tienuta in 20. Ian. 1874.

Alexandru Micu,
presied. desp. II.

Ioane Turcea,
notariu.

Comitetulu societatiei academice „Romani' junu” aduce la cunoscenti'a on. publicu, ca locululu cabinetulu de lectura aflatoriu Vien'a, III. Marokkanergasse Nr. 8 dela 29. Ian. (9. Fauru) a. c. se va afla: Vien'a I. Neubadgasse Nr. 6, unde ne rugamu, a ne tramito tote diurnalele si correspondintiele de acumu inainte.

Cu acésta ocaziune comitetulu si implinesce datori'a placuta, aducandu multiamita publica tuturoru binefacatoriloru, cari ne-au datu sucursulu loru pentru prosperarea societatiei nóstre, a cari devisa e: „Uniti-ve in cugetu, uniti-ve in simtiri.”

Multiaminu deci in deosebi tuturoru dd. Redactori ai diurnaleloru romane, italiene, franceze, spaniole, englese, germane, slave, unguresci si greccaci, cari au binevoitu a ne oferi si in venitoriu spriginulu loru marinosu.

In fine, pe simtimu datori a repete cu totu respectulu si cu acésta ocaziune rugamintea nóstra cátra dd. autori romani, se binevoiesca a ne tramito cáte unu esemplariu spre sporirea bibliotecii societatiei „Romani'a junu.”

Vien'a in 1. Fauru 1874.

Comitetulu.

I. Popu,
presied.

Eng. Sucevanu,
secretariu.

Bibliografia.

A esitu de sub presa a dou'a editiune dein MORALIA CRESTINA de archimandritulu Inocentiu Moisiu. Acestu manualu nu mai are nevoia de recomandare, fiendu dejá introdusu mai in tote gimnasiile si seminariile. Scolarii si toti doritorii de a posede acésta carte, sunt rugati a se adresá la dn. institutore Vasile Moisiu in Hlasi.

Pretulu unui exemplariu este 1 leu 50 bani.